

Громко Т. В.

Національний університет «Одеська політехніка»

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖМОВНОСИСТЕМНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядається теорія міжмовносистемного перекладу, який є процесом передачі інформації з однієї мовної системи в іншу, враховуючи граматичні, лексичні та культурні аспекти. Концепція цього терміну була розроблена в рамках досліджень лінгвістики та перекладознавства, розглядаючи переклад як міжсистемний процес. Міжмовносистемний переклад можна розглядати як підхід, де системність мови і культурні контексти відіграють ключову роль, і як вираження систем мов, що забезпечують взаємозв'язок різних мовних та культурних систем. Такий підхід дозволяє глибше розуміти процеси перекладу, враховуючи лінгвістичні, культурні, історичні та соціокультурні особливості, необхідні для досягнення адекватного та точного перекладу.

Системи мов можуть взаємодіяти через переклад, комунікацію або в різних лінгвістичних середовищах. Лінгвістичний підхід ураховує різниці в граматиці, лексиці та культурних відмінностях, а також вивчає широкий спектр мовних явищ, таких як фонетика, синтаксис, семантика, прагматика, що впливають на взаєморозуміння в міжмовних ситуаціях. Значущість перекладу полягає у сприянні взаєморозумінню та співпраці між народами, допомогти зберігати та передавати культурну спадщину, підтримці розвитку багатомовного суспільства.

Переклад забезпечує поширення наукових знань, літературних творів, юридичних документів та іншої інформації через різні мовні коди на міжнародному рівні, сприяючи розвитку глобальної науки, освіти та культури. В умовах глобалізації перекладачі повинні враховувати лінгвістичні та соціокультурні аспекти, забезпечуючи адаптацію тексту до цільової аудиторії. Міжмовносистемний переклад є невід'ємною складовою сучасного світу, що сприяє подоланню мовних бар'єрів, забезпечує комунікацію між культурами та підтримує інтеграційні процеси у глобальному масштабі.

Дослідження присвячене визначенню основних лінгвістичних аспектів міжмовносистемного перекладу та аналіз впливу соціокультурних факторів на цей процес. Особлива увага приділяється граматичним, лексичним та стилістичним особливостям перекладу, які формують його лінгвістичну основу. Дослідження спрямоване на виявлення впливу культурних, історичних та соціальних контекстів на перекладацькі рішення та стратегії. Важливим завданням є визначення взаємодії між лінгвістичними та соціокультурними аспектами у процесі перекладу. Результати дослідження дозволять розробити рекомендації для покращення якості перекладів, забезпечуючи їх адекватність і точність в різних культурних контекстах.

Ключові слова: міжмовносистемний переклад, лінгвістичні аспекти, соціокультурні фактори, точність перекладу, технології перекладу, культурна адаптація.

Постановка проблеми. Міжмовносистемний переклад – це процес передачі інформації з однієї мовної системи в іншу, що враховує граматичні, лексичні та культурні аспекти. Сучасні вектори суспільного життя, такі як міжнародна комунікація, наукові дослідження та культурний обмін, вимагають точного та ефективного перекладу для забезпечення розуміння між різними мовними спільнотами. Інтеграція сучасних технологій, таких як машинне навчання та нейронні мережі, значно покращує точність і швидкість перекладу, проте важливість людського фактору залишається незаперечною.

Поняття «міжмовносистемний переклад» досі не має одного конкретного автора, який би вперше ввів його в науковий обіг. Концепція, що лежить в основі цього терміну, була розроблена в рамках досліджень у галузі лінгвістики та перекладознавства, що розглядають переклад як міжсистемний процес. Так, Фердинанд де Соссюр вважав мову системою знаків, що виражає ідеї [16], що стало основою для розуміння перекладу. Роман Якобсон у своїй праці “On Linguistic Aspects of Translation” [6] виділив три типи перекладу, підкреслюючи важливість лінгвістичних та культурних аспектів [6]. Юджин Ніда розробив теорію

динамічної еквівалентності, наголошуючи на передачі не лише змісту, але й культурних та емоційних відтінків оригіналу [4]. Сучасні теоретики, такі як Ентоні Пім та Лоуренс Венуті, акцентують на важливості соціального контексту та культурної адаптації текстів [15; 19].

Міжмовносистемний переклад можна розглядати і як своєрідний підхід до перекладу, де системність мови і культурні контексти відіграють ключову роль, і як вираження систем мов, що забезпечують взаємозв'язок та взаємодію різних мовних та культурних систем. Згадаймо: «Перекладач – це культурний посередник між двома світами» [7]. Саме цей підхід дозволяє глибше розуміти процеси перекладу, враховуючи не лише лінгвістичні аспекти, але й культурні, історичні та соціокультурні особливості, що є необхідними для досягнення адекватного та точного перекладу.

Загальновідомо, що системи мов можуть взаємодіяти через процеси перекладу, комунікації або в різних лінгвістичних середовищах. Лінгвістичний підхід, який є ширшим від філологічного, ураховує не лише різниці в граматиці, лексиці та культурних відмінностях між цими мовами, але й спрямований на вивчення та розуміння широкого спектру мовних явищ, таких як фонетика, синтаксис, семантика, прагматика та інші, що взаємодіють та впливають на взаєморозуміння в міжмовних ситуаціях.

В актуальності дослідження міжмовносистемного перекладу в лінгвістиці переконувати не доводиться, особливо в наш час у глобалізованому світі, зокрема в метамовному трактуванні перекладу, де взаємодія між різними культурами та мовними спільнотами є необхідною умовою для розвитку міжнародних відносин, торгівлі, науки, освіти та культури. Глобалізація створює нові виклики та можливості для перекладу, адже зростає потреба у точній та ефективній передачі інформації між мовами. Значущість перекладу полягає у сприянні взаєморозумінню та співпраці між народами, допомозі зберігати та передавати культурну спадщину, а також підтримці розвитку багатомовного суспільства.

Водночас, переклад забезпечує можливість поширювати наукові знання, літературні твори, юридичні документи та інші види інформації через різні мовні коди на міжнародному рівні, що сприяє розвитку глобальної науки, освіти та культури. В умовах глобалізації перекладачі повинні враховувати не лише лінгвістичні, а й соціокультурні аспекти, забезпечуючи адекватну адаптацію тексту до цільової аудиторії. Тобто міжмовносистемний

переклад є невід'ємною складовою сучасного світу, що сприяє подоланню мовних бар'єрів, забезпечує комунікацію між різними культурами та підтримує інтеграційні процеси у глобальному масштабі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія дослідження лінгвістичних аспектів міжмовносистемного перекладу спирається на широкий огляд наукових джерел з теорії та практики перекладу. Роботи таких видатних теоретиків, як Юджин Ніда та Роман Якобсон, стали основою для розуміння фундаментальних принципів перекладу. Ніда запропонував концепцію динамічної еквівалентності, підкреслюючи важливість передачі не лише змісту, але й стилістичних та емоційних відтінків оригінального тексту. Якобсон, у свою чергу, виділив три типи перекладу: внутрішньомовний, міжмовний та міжсеміотичний, підкреслюючи значення лінгвістичних та культурних аспектів перекладу. Сучасні дослідження, такі як роботи Сьюзен Баснетт та Андре Лефевра, зосереджені на культурних та системних викликах, з якими стикаються перекладачі. Їхній підхід підкреслює необхідність розуміння перекладу не лише як лінгвістичного, але й культурного процесу. Лоуренс Венуті аналізує, як культурні та ідеологічні фактори впливають на видимість перекладача та вибір перекладацьких стратегій. Теоретичні розробки Крістіан Норд та Ентоні Піма доповнюють картину функціональним підходом до перекладу та акцентом на соціальному контексті та професійних стандартах.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення основних лінгвістичних аспектів міжмовносистемного перекладу та аналіз впливу соціокультурних факторів на цей процес. Особлива увага приділяється граматичним, лексичним та стилістичним особливостям перекладу, що формують його лінгвістичну основу. Дослідження також спрямоване на виявлення, як культурні, історичні та соціальні контексти впливають на перекладацькі рішення та стратегії. Важливим завданням є визначення взаємодії між лінгвістичними і соціокультурними аспектами у процесі перекладу. Результати дослідження дозволять розробити рекомендації для покращення якості перекладів, забезпечуючи їх адекватність і точність в різних культурних контекстах [10].

Виклад основного матеріалу. *Метод порівняльного аналізу перекладів* дозволяє виявити та аналізувати лінгвістичні відмінності і труднощі перекладу, на основі яких розробляються ефективні стратегії подолання цих труднощів. Серед цих стратегій варто зазначити адаптацію

граматичних структур, де перекладачі пристосовують граматичні конструкції вихідного тексту до норм цільової мови. Використання синонімії та перефразування дозволяє передавати складні або культурно специфічні поняття, тоді як застосування культурних еквівалентів забезпечує підбір відповідників для ідіом, метафор та інших культурно специфічних елементів. Врахування контексту та смислових відтінків для точнішої передачі значень, а також додавання пояснювальних приміток або коментарів для роз'яснення складних понять, є важливими складовими процесу перекладу. «Переклад – це не просто заміна слів однієї мови словами іншої, а й передача значення, яке ці слова несуть» [11]. Консультації з фахівцями в певних галузях дозволяють уточнювати термінологію та специфічні аспекти тексту. Редагування та коректура перекладеного тексту забезпечують точність, граматичну правильність та стилістичну відповідність. Ітеративний процес перекладу, що передбачає постійне вдосконалення через повторні етапи аналізу та корекції, допомагає досягти високої якості перекладу, враховуючи лінгвістичні та культурні особливості вихідного та цільового текстів.

Аналіз перекладів включає дослідження граматичних структур оригінальних текстів та їхніх перекладів з метою виявлення синтаксичних та морфологічних відмінностей. Важливо також порівнювати лексичні одиниці, включаючи термінологію, фразеологію та ідіоматичні вирази, для визначення відповідності та адекватності перекладу. Стилiстичний аналіз досліджує такі особливості тексту, як тон, стиль, ритм та метафоричність, а також їх відтворення у перекладі. Культурний аналіз зосереджується на соціокультурних реаліях, відображених у текстах, та способах їх адаптації у перекладі для збереження культурної автентичності.

Метод порівняльного аналізу дозволяє встановити закономірності у перекладацькій практиці, виявити типові помилки та розробити рекомендації для покращення якості перекладів. Це сприяє глибшому розумінню лінгвістичних аспектів міжмовносистемного перекладу та забезпечує більш адекватну передачу змісту, стилю та культурних відтінків оригіналу.

Принципи багатоаспектності міжмовносистемного перекладу включають лінгвістичні, культурні, когнітивні, технологічні та практичні аспекти. Врахування їх суті – культурні аспекти (враховують соціальні та культурні контексти, адаптуючи текст для цільової аудиторії); когні-

тивні (стосуються процесів сприйняття та обробки мовної інформації, що оптимізує перекладацьку діяльність); технологічні (використовують сучасні технології для покращення якості та ефективності перекладу); практичні (включають методики для досягнення найкращих результатів у різних контекстах). Не применшуючи ролі кожного з них, ми обираємо об'єктом теоретичного опису лінгвістичні аспекти, які охоплюють граматичні, лексичні та синтаксичні відмінності, які допомагають перекладачам точно передавати значення тексту. Власне, сукупність аспектів має більше вимірів, включаючи соціально-економічні, політичні та етичні аспекти, що забезпечують точний та адекватний переклад і сприяють ефективній міжкультурній комунікації.

Новизна сучасного бачення міжмовносистемного перекладу полягає в *інтеграції сучасних технологій*, таких як машинне навчання, нейронні мережі та великі мовні моделі, що значно покращують точність і швидкість перекладу. За словами сучасного лінгвіста Ентоні Піма, «технології машинного навчання та нейронних мереж революціонізують переклад, роблячи його більш точним та ефективним» [15]. Так, машинне навчання навчається на великих масивах даних, що дозволяє алгоритмам розпізнавати складні мовні структури та патерни, підвищуючи точність перекладу. Це особливо важливо для перекладу рідковживаних слів та фразеологізмів. Наприклад, терміни з комп'ютерної техніки, такі як “motherboard” (материнська плата), “heat sink” (радіатор охолодження), “power supply unit” (блок живлення) та “graphics processing unit” (графічний процесор), потребують точної передачі для збереження змісту і правильного розуміння у цільовій мові. Важливо, що алгоритми машинного навчання допомагають правильно інтерпретувати ці терміни, враховуючи контекст та технічні особливості, що забезпечує високу якість перекладу. Адже «Контекст – це ключ до правильного перекладу» [4]. Це особливо важливо для перекладу рідковживаних слів та фразеологізмів, фразеологічних термінів, колокацій тощо.

Нейронні мережі, зокрема трансформери, здатні моделювати складні залежності між словами, враховуючи контекст усього тексту. Це дозволяє досягати більш природного та точного перекладу. Як зазначає Джеремі Мендельсон, «нейронні мережі дозволяють перекладачам зосередитися на контексті, що значно покращує якість перекладу» [9].

Нейронні мережі, зокрема трансформери, здатні моделювати складні залежності між словами, враховуючи контекст усього тексту. Це дозволяє

досягати більш природного та точного перекладу. Як зазначає Джеремі Мендельсон, «нейронні мережі дозволяють перекладачам зосередитися на контексті, що значно покращує якість перекладу» [9]. Наприклад, при перекладі технічної документації для комп'ютерних деталей, таких як “solid-state drive” (твердотільний накопичувач) або “random access memory” (оперативна пам'ять), нейронні мережі враховують контекст усього документа, що допомагає правильно передати значення термінів. Це особливо важливо для термінів, що можуть мати різні значення залежно від контексту, наприклад, “bus” (шина) в контексті комп'ютерної архітектури. Завдяки нейронним мережам, перекладачі можуть забезпечити більш точний і зрозумілий переклад, зберігаючи технічну точність і відповідність оригіналу.

При перекладі технічної документації для комп'ютерних деталей можна зустріти кілька складних мовних структур та патернів. По-перше, багато технічних термінів складаються з кількох слів, що разом створюють специфічне значення, наприклад, “solid-state drive” (твердотільний накопичувач) або “random access memory” (оперативна пам'ять). Важливо передати не лише значення окремих слів, але й їх комбінації. По-друге, технічні тексти часто містять аббревіатури та акроніми, такі як “RAM” (random access memory) або “SSD” (solid-state drive), які потрібно знати, як правильно розшифрувати та передати у цільовій мові. По-третє, специфічні мовні конструкції, які часто використовуються у технічних текстах, наприклад, “bus architecture” (шина архітектури) або “multi-threading” (багатопоточність), повинні бути правильно передані, щоб зберегти точність і зрозумілість. По-четверте, технічні тексти часто використовують пасивний стан для опису процесів або дій, наприклад, “The data is processed by the CPU” (Дані обробляються процесором), що вимагає знання граматичних правил цільової мови. По-п'яте, навіть у технічних текстах можуть зустрічатися фразеологізми або сталі вирази, які мають специфічне значення у певному контексті, такі як “to crash the system” (вивести систему з ладу) або “to boot up the computer” (запустити комп'ютер). По-шосте, технічні тексти часто використовують спеціалізовані терміни, які можуть мати конкретні значення у контексті комп'ютерних наук, наприклад, “kernel” (ядро) або “firmware” (прошивка). Всі ці елементи вимагають від перекладача глибоких знань та вміння враховувати контекст для забезпечення точного і адекватного перекладу. Нейронні мережі та інші сучасні технології допо-

магають розпізнавати та правильно інтерпретувати ці складні структури, забезпечуючи високу якість перекладу.

Великі мовні моделі, такі як GPT (Generative Pre-trained Transformer), розширюють можливості міжмовносистемного перекладу, генеруючи текст, який граматично та стилістично відповідає оригіналу. Це особливо важливо для перекладу художніх творів та маркетингових матеріалів. Наприклад, при перекладі технічної документації для комп'ютерних деталей такі моделі можуть забезпечити точний і зрозумілий переклад термінів, як-от “motherboard” (материнська плата): “The motherboard is the main circuit board that houses the CPU, memory, and other essential components of a computer”; “heat sink” (радіатор охолодження): “A heat sink is a passive heat exchanger that transfers the heat generated by an electronic or a mechanical device to a fluid medium”; “power supply unit” (блок живлення): “A power supply unit (PSU) converts mains AC to low-voltage regulated DC power for the internal components of a computer”; graphics processing unit (графічний процесор): “A graphics processing unit (GPU) is a specialized electronic circuit designed to accelerate the creation of images in a frame buffer intended for output to a display device”. Мовні моделі GPT враховують контекст усього тексту, що допомагає правильно інтерпретувати складні технічні терміни та зберегти точність і відповідність оригіналу. Джерела для цього підходу можна знайти в документації та прикладах використання GPT-3 від OpenAI ([12]). А наведені приклади демонструють, як великі мовні моделі можуть забезпечити точність та відповідність технічних термінів у перекладі, враховуючи контекст та специфіку кожного терміна.

Інтеграція цих технологій має кілька ключових переваг: по-перше, завдяки машинному навчанню та нейронним мережам забезпечується висока точність навіть у складних випадках; по-друге, автоматизовані системи дозволяють значно скоротити час перекладу великих обсягів текстів, що є критичним у багатьох галузях, таких як міжнародний бізнес та наукові дослідження; по-третє, системи машинного навчання можуть бути налаштовані відповідно до специфічних вимог користувачів, забезпечуючи більш точний та релевантний переклад; по-четверте, великі мовні моделі забезпечують збереження стилю, тону та контексту оригінального тексту, що є важливим для перекладу художніх та маркетингових матеріалів. Таким чином, новітні технології значно розширюють можливості міжмовносистемного перекладу, під-

вищуючи його якість, швидкість та адаптивність до потреб сучасного користувача.

Загалом, теорія міжмовносистемного перекладу ґрунтується на необхідності забезпечення точного та адекватного перенесення змісту тексту з однієї мовної системи в іншу. Важливою при цьому є лінгвістична точність як основа міжмовносистемного перекладу, що включає: *граматичні* відмінності (перекладачі повинні розуміти та враховувати різницю у граматичних структурах мов: наприклад, англійська мова має фіксований порядок слів, тоді як багато інших мов мають більш гнучкий синтаксис); *лексичні* (переклад повинен враховувати відмінності у лексичних одиницях та їх значеннях, що в практиці перекладу включає роботу з термінологією, фразеологією та ідіомами); *стилістичні* (збереження стилю та тону оригіналу в перекладі, що вимагає знання стилістичних норм обох мов). Окремо можна розглядати *культурні* аспекти, що є критично важливими для забезпечення адекватного перекладу та включають культурні реалії та соціальні та історичні контексти як основні патерни зрозумілості для цільової аудиторії, а також *когнітивні* – включають процеси сприйняття, обробки та вироблення мовної інформації під час перекладу. Останні охоплюють дослідження когнітивних моделей перекладу, що включають процеси декодування та рециркуляції інформації, та використання когнітивних стратегій для ефективного перенесення значення, таких як дедуктивне та індуктивне мислення.

Звертаємо увагу на використання сучасних технологій як значний вплив на процес перекладу. До них відносять використання алгоритмів *машинного навчання* для аналізу та обробки тексту, що дозволяє підвищити точність перекладу, *нейронних мереж*, зокрема трансформерів, для моделювання складних залежностей між словами та контекстуального перекладу, а також використання *великих мовних моделей* типу GPT (Generative Pre-trained Transformer) для генерування текстів, які граматично та стилістично відповідають оригіналу. Власне, уточнення дефініцій є критично важливим для забезпечення точності міжмовносистемного перекладу термінів, що використовуються в комп'ютерній техніці та програмуванні. Визначення чітких і точних дефініцій дозволяє уникнути неоднозначностей і забезпечити правильне розуміння технічних термінів у галузі комп'ютерної техніки: *Central processing unit (CPU)* (центральний процесор) – основний виконавчий компонент комп'ютера, який обробляє інструкції програм; *External hard drive* (зовнішній жорсткий диск) – пристрій для зберігання даних,

який підключається до комп'ютера через USB або інший інтерфейс; *Network interface card (NIC)* (мережева карта) – апаратний компонент, що забезпечує з'єднання комп'ютера з мережею; *Optical drive* (оптичний привід) – пристрій для зчитування та запису оптичних дисків (CD, DVD); *USB flash drive* (флеш-накопичувач USB) – портативний пристрій для зберігання даних, що підключається через USB-інтерфейс; *Ethernet cable* (кабель Ethernet) – кабель, що використовується для підключення пристроїв у локальній мережі; *Firmware* (прошивка) – постійне програмне забезпечення, яке зберігається в пам'яті пристрою; *Bus* (шина) – система передачі даних між компонентами комп'ютера; *Kernel* (ядро) – основна частина операційної системи, яка керує ресурсами комп'ютера; *Cache* (кеш) – високошвидкісна пам'ять, яка тимчасово зберігає часто використовувані дані; *Hyper-threading* (гіпертрединг) – технологія, яка дозволяє одному процесору виконувати кілька потоків інструкцій одночасно; *Multitasking* (багатозадачність) – здатність операційної системи виконувати кілька завдань одночасно; *Virtual memory* (віртуальна пам'ять) – технологія управління пам'яттю, яка дозволяє використовувати диск як додаткову оперативну пам'ять. Ці терміни можна знайти в таких словниках, як “The Computer Glossary: The Complete Illustrated Dictionary” Алана Фрідмана [3], “Microsoft Computer Dictionary” [8], “Dictionary of Computer and Internet Terms” Дугласа Даунінга [2] та інших (див. [5]).

Лінгвістична точність є фундаментальним аспектом міжмовносистемного перекладу, що забезпечує адекватну передачу змісту оригінального тексту. Важливість точності у перекладі полягає у збереженні смислового та стилістичного навантаження, яке несе оригінал. Як зазначив Юджин Ніда, «переклад – це не просто заміна слів однієї мови словами іншої, а й передача значення, яке ці слова несуть» [11]. Ця думка знаходить підтримку серед сучасних перекладознавців. За словами Венуті, точний переклад повинен зберігати «ідіоматичну природність та граматичну правильність, враховуючи при цьому культурні відмінності» [15].

Виклики, пов'язані з досягненням лінгвістичної точності, часто виникають через відмінності у граматичних структурах різних мов. Кожна мова має свої унікальні граматичні правила, синтаксис, морфологію та семантичні особливості, що створює складнощі для перекладачів. Наприклад, англійська мова має фіксований порядок слів у реченні, тоді як українській мові порядок слів є більш вільним і залежить від контексту.

Як зазначає Мона Бейкер, «перекладачі повинні володіти глибоким розумінням структурних відмінностей між мовами, щоб забезпечити точний та адекватний переклад» [1].

Крім того, точність перекладу може бути ускладнена через культурні відмінності та специфічні значення, які слова можуть мати у різних контекстах. Ідіоматичні вирази, культурні реалії та соціальні норми часто мають унікальні форми вираження у різних мовах, що вимагає від перекладача не лише лінгвістичної майстерності, але й глибокого культурного розуміння. Наприклад, Джеремі Мендельсон підкреслює важливість культурного контексту, стверджуючи, що «культурна адаптація є ключовим аспектом точного перекладу, особливо при роботі з культурно навантаженими текстами» [9].

Таким чином, лінгвістична точність у міжмовно-системному перекладі є багатограним процесом, що включає адекватну передачу змісту, врахування граматичних відмінностей та культурних особливостей. Це репрезентує переклад складним завданням, яке виходить за межі простої заміни слів, включаючи передачу їхнього значення та культурного контексту.

Міжмовно-системний переклад є базовим елементом перекладознавства. А відтак він може позиціонуватися як форму метаперекладу, оскільки охоплює комплексний підхід до перекладу, що виходить за межі простого перенесення слів і фраз з однієї мови на іншу. До основних принципів цього лінгвістичного метаперекладу відносимо розглянуті нами вище: лінгвістичну точність, культурну адаптацію, когнітивні процеси, технологічні інновації та практичні методики. Отже, міжмовно-системний переклад, або метапереклад, є комплексним і багатограним процесом, який включає всебічний підхід до адаптації тексту. Він забезпечує точність, адекватність та релевантність перекладу, сприяючи ефективній міжкультурній комунікації та розумінню.

Міжмовно-системний переклад характеризується низкою лінгвістичних метаознак, які відіграють вирішальну роль у забезпеченні точності, адекватності та відповідності перекладу новій мовній та культурній реальності. До основних метаознак належать структурні, семантичні, прагматичні та стилістичні елементи, кожен з яких має свої особливості та вимоги.

Структурні елементи охоплюють граматичну відповідність та адаптацію граматичних структур оригінального тексту до правил цільової мови. Це включає правильне використання морфологіч-

них та синтаксичних елементів, щоб перекладений текст звучав природно та правильно в новій мові. Наприклад, у перекладі терміну “Graphics processing unit” (графічний процесор) важливо дотримуватись граматичних правил цільової мови, враховуючи особливості узгодження частин мови та синтаксичної структури речення. Подібним чином термін “Central processing unit” (центральний процесор) перекладається з урахуванням синтаксичних особливостей цільової мови.

Семантичні елементи включають точність передачі значень (денотативного та конотативного) слів і виразів, збереження основного змісту, теми та реми оригінального тексту. Це забезпечує смислову еквівалентність між текстом оригіналу та перекладом, що є важливим для збереження авторського задуму та контексту. Наприклад, переклад терміну “Random access memory” (оперативна пам’ять) має зберігати як денотативне, так і конотативне значення, тоді як “Solid-state drive” (твердотільний накопичувач) повинен точно передавати значення терміна [12].

Термінологічна відповідність як різновид перекладу лексики включає використання відповідних термінів, особливо у спеціалізованих текстах, таких як технічні, медичні або юридичні документи. Використання точних термінів забезпечує зрозумілість і коректність перекладу, що важливо для професійної комунікації та ефективного обміну інформацією. Наприклад, переклад терміну “Motherboard” (материнська плата) має бути точним і відповідним, а “Power supply unit” (блок живлення) повинен бути правильно інтерпретованим [13].

Прагматичні елементи включають контекстуальну адекватність та адаптацію тексту до умов цільової аудиторії, а також збереження функціональної еквівалентності. Це дозволяє перекладачам створювати тексти, що відповідають очікуванням і потребам цільової аудиторії, забезпечуючи зрозумілість та релевантність інформації. Наприклад, переклад терміну “Power supply unit” (блок живлення) повинен бути зрозумілим для цільової аудиторії, а “Network interface card” (мережева карта) має адаптуватися до контексту використання [14].

Стилістичні елементи стосуються збереження стилістичних особливостей оригіналу, таких як тон, стиль, ритм і реєстр. Це особливо важливо для художніх та літературних текстів, де стиль грає ключову роль у передачі авторського задуму. Адаптація стилістичних елементів дозволяє зберегти унікальний голос автора та забезпечити естетичну

насолоду читачам перекладу. Наприклад, переклад терміну “Heat sink” (радіатор охолодження) має враховувати відповідний стиль і контекст, а “USB flash drive” (флеш-накопичувач USB) повинен зберігати стиль технічної документації [17].

Таким чином, лінгвістичні метаознаки міжмовносистемного перекладу є фундаментальними елементами, що визначають успішність процесу перекладу. Вони забезпечують точність, адекватність та відповідність перекладеного тексту новій мовній та культурній реальності, зберігаючи його автентичність та значення. Інтеграція сучасних технологій, таких як машинне навчання та нейронні мережі, може значно покращити якість перекладу, але людський фактор залишається критично важливим для досягнення високих стандартів перекладу.

Лінгвістичні метаознаки досліджуваного нами перекладу класифікуються на: 1) структурні (граматична відповідність при адаптації граматичних структур оригінального тексту до правил цільової мови враховує правильне (адекватне) використання морфологічних та синтаксичних елементів, щоб текст звучав природно та правильно в новій мові), наприклад: Graphics processing unit (графічний процесор) має дотримуватися граматичних правил цільової мови; Central processing unit (центральний процесор) перекладається з урахуванням синтаксичних особливостей цільової мови; Hard disk drive (жорсткий диск) перекладається з правильним узгодженням частин мови; 2) семантичні (точність передачі значень (денотативного та конотативного) слів і виразів, збереження основного змісту та значення, теми та реми оригінального тексту), для прикладу: Random access memory (оперативна пам'ять) важливо зберегти як денотативне, так і конотативне значення; Solid-state drive (твердотільний накопичувач) має точно передавати значення терміна; External hard drive” (зовнішній жорсткий диск) повинно відображати правильне значення і функцію пристрою; 3) термінологічна відповідність як різновид перекладу лексики (використання відповідних термінів, особливо у спеціалізованих текстах, таких як технічні, медичні або юридичні документи), наприклад: Motherboard (материнська плата) має бути точним і відповідним; Power supply unit (блок живлення) повинен бути правильно інтерпретованим; Cooling fan (вентилятор охолодження) вимагає правильного термінологічного перекладу; 4) прагматичні (з контекстуальною адекватністю оригіналу та його адаптації до контексту цільової аудиторії, а також збереження функціональної еквівалент-

ності тексту-оригіналу): Power supply unit (блок живлення) повинен бути зрозумілим для цільової аудиторії; Network interface card (мережева карта) має адаптуватися до контексту використання; Optical drive (оптичний привід) потрібно перекладати з урахуванням контексту і функціональності; 5) стилістичні (збереження стилістичних особливостей оригіналу, таких як тон, стиль, ритм і регістр, що особливо важливо для художніх та літературних текстів, де стиль грає ключову роль у передачі авторського задуму, а також адаптація метафор та ідіом на предмет зрозумілості та релевантності). Наприклад: Heat sink (радіатор охолодження) має враховувати відповідний стиль і контекст; USB flash drive (флеш-накопичувач USB) повинен зберігати стиль технічної документації; Ethernet cable (кабель Ethernet) важливо перекладати з урахуванням стилістичних норм технічної мови.

Таким чином, міжмовносистемний переклад вимагає ретельного врахування різних лінгвістичних метаознак для забезпечення точності та адекватності перекладу. Це складний процес, що включає адаптацію граматичних структур, точну передачу семантичних значень, правильне використання термінології, контекстуальну адекватність та збереження стилістичних особливостей. Інтеграція сучасних технологій, таких як машинне навчання та нейронні мережі, значно покращує якість та швидкість перекладу, але людський фактор залишається незамінним для досягнення високої якості перекладу.

Висновки. Міжмовносистемний переклад вимагає ретельного врахування різних лінгвістичних метаознак для забезпечення точності та адекватності перекладу. Це складний процес, що включає адаптацію граматичних структур, точну передачу семантичних значень, правильне використання термінології, контекстуальну адекватність та збереження стилістичних особливостей. Інтеграція сучасних технологій, таких як машинне навчання та нейронні мережі, значно покращує якість та швидкість перекладу, але людський фактор залишається незамінним для досягнення високої якості перекладу. Важливо також враховувати культурні аспекти, які забезпечують адекватну передачу соціокультурного контексту тексту. Таким чином, міжмовносистемний переклад є комплексним процесом, який вимагає як лінгвістичної майстерності, так і глибокого розуміння культурних, історичних та соціальних контекстів. Сучасні технології відіграють важливу роль у цьому процесі, але не можуть повністю

замінити людську інтуїцію та знання. Ефективний переклад сприяє покращенню міжнародної комунікації, обміну науковими знаннями та культурному взаємозбагаченню. Вивчення і розвиток методик міжмовносистемного перекладу є актуальним завданням лінгвістики, що сприяє більшій точності та релевантності перекладів

у різних галузях. Міжмовносистемний переклад характеризується низкою лінгвістичних метаязикових ознак, до яких входять структурні, семантичні, прагматичні та стилістичні елементи, що дозволяють перекладачам адаптувати текст до нової мовної та культурної реальності, зберігаючи його автентичність та значення.

Список літератури:

1. Baker, M. (2018). In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd Edition. Routledge.
2. Downing, D., Covington, M., & Covington, M. (2009). Dictionary of Computer and Internet Terms. Barron's Educational Series.
3. Freedman, A. (2000). The Computer Glossary: The Complete Illustrated Dictionary. AMACOM.
4. Hatim, B., & Mason, I. (1997). The Translator as Communicator.
5. IBM. (1994). IBM Dictionary of Computing. McGraw-Hill.
6. Jakobson, R. (1959). On Linguistic Aspects of Translation. In On Translation, ed. R. A. Brower, 232–239. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Katan, D. (1999). Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators. St. Jerome Publishing.
8. Microsoft Press. (2002). Microsoft Computer Dictionary. Microsoft Press.
9. Munday, J. (2016). Introducing Translation Studies: Theories and Applications. 4th Edition. Routledge.
10. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation.
11. Nida, E. A. (1964). Toward a Science of Translating. Leiden: E.J. Brill.
12. OpenAI Documentation. URL : <https://beta.openai.com/docs/>
13. O'Reilly Media. (2003). O'Reilly's Pocket Dictionary of Computer Terms. O'Reilly Media.
14. Pountain, D., & Pountain, D. (2001). The New Penguin Dictionary of Computing. Penguin Books.
15. Pym, A. (2014). Exploring Translation Theories. Routledge.
16. Saussure, F. de. (1916). Cours de linguistique générale. Paris: Payot.
17. Smith, R. W. (2001). Elsevier's Dictionary of Computer Science. Elsevier.
18. Venuti, L. (2017). The Translator's Invisibility: A History of Translation. 2nd Edition. Routledge.
19. Venuti, L. (1995). The Translator's Invisibility: A History of Translation. Routledge.

Hromko T. V. LINGUISTIC ASPECTS OF BETWEEN-LANGUAGE-SYSTEMS TRANSLATION

The article examines the theory of between language systems translation, which is the process of transferring information from one language system to another, taking into account grammatical, lexical, and cultural aspects. The concept of this term was developed within the framework of linguistics and translation studies, considering translation as an intersystemic process. Interlinguistic translation can be considered as an approach where the systematicity of language and cultural contexts play a key role, and as an expression of language systems that ensure the interconnection of different linguistic and cultural systems. This approach allows for a deeper understanding of translation processes, taking into account the linguistic, cultural, historical and socio-cultural features necessary to achieve an adequate and accurate translation.

Language systems can interact through translation, communication or in different linguistic environments. The linguistic approach takes into account differences in grammar, vocabulary and cultural differences, and also studies a wide range of linguistic phenomena, such as phonetics, syntax, semantics, pragmatics, that affect mutual understanding in interlanguage situations. The importance of translation lies in promoting mutual understanding and cooperation between peoples, helping to preserve and transmit cultural heritage, and supporting the development of a multilingual society.

Translation contributes to the dissemination of scientific knowledge, literary works, legal documents and other information through different language codes at the international level, improving the development of global science, education and culture. In the conditions of globalization, translators must take into account linguistic and sociocultural aspects, ensuring adaptation of the text to the target audience. Between-language-systems translation is an integral part of the modern world, which helps to overcome language barriers, ensures communication between cultures and supports integration processes on a global scale.

The study is devoted to the definition of the main linguistic aspects of interlinguistic translation and the analysis of the influence of sociocultural factors on this process. Special attention is paid to the grammatical, lexical and stylistic features of the translation, which form its linguistic basis. The research aims to reveal the influence of cultural, historical and social contexts on translation decisions and strategies. An important task is to determine the interaction between linguistic and sociocultural aspects in the process of translation. The results of the study will make it possible to create recommendations for improving the quality of translations, ensuring their adequacy and accuracy in different cultural contexts.

Key words: *between-language-system translation, linguistic aspects, sociocultural factors, translation accuracy, translation technologies, cultural adaptation.*